

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Неофіційний переклад

ПРАКТИЧНА РЕКОМЕНДАЦІЯ¹

ВИМОГИ ЩОДО СПРАВЕДЛИВОЇ САТИСФАКЦІЇ

I. Вступ

1. Встановлення Європейським судом з прав людини порушення права, гарантованого Європейською конвенцією з прав людини чи її Протоколами не призводить до автоматичного присудження справедливої сатисфакції. Це чітко зазначено у статті 41 Конвенції, яка передбачає призначення Судом справедливої сатисфакції тільки якщо внутрішнє право не дозволяє повного відшкодування, і навіть в такому випадку – лише "в разі необхідності".

2. Крім того, Суд надає відшкодування, яке вважатиметься "справедливим" за даних обставин. Тобто, зважаючи на всі особливості кожної справи. Суд може вирішити, що стосовно певних скарг визнання порушення Конвенції саме по собі є достатньою справедливою сатисфакцією і немає потреби надавати будь-яку грошову компенсацію. Суд також може з міркувань справедливості призначити відшкодування у розмірі, меншому за фактично нанесену шкоду чи фактично понесені витрати, або не призначити відшкодування взагалі. Це стосується, наприклад, випадків, коли, в оскаржуваній ситуації, сам заявник винний у розмірі завданої шкоди чи понесених витрат. Визначаючи суми компенсації, Суд може також взяти до уваги відповідні зауваження заявника як потерпілої внаслідок порушення сторони та Договірної Сторони, що відповідає за громадський інтерес. Наостанок, Суд зазвичай бере до уваги місцеві економічні обставини.

3. Для присудження компенсації відповідно до статті 41 Конвенції Суд може вирішити керуватися національними стандартами. Проте, він не зобов'язаний це робити.

4. Заявникам, які бажають подати заяву щодо надання справедливої сатисфакції, слід дотримуватися вимог щодо форми та змісту такої заяви, які випливають з Конвенції та Регламенту Суду.

1. Практична рекомендація видана Головою Суду 28 березня 2007 р. відповідно до правила 32 Регламенту Суду.

II. Заява про справедливу сатисфакцію: формальні вимоги

5. Строки та інші формальні вимоги, яким має відповідати заява про справедливу сатисфакцію, викладені в правилі 60 Регламенту Суду, яке, у відповідній частині, твердить:

- «1. Заявник, який бажає отримати справедливу сатисфакцію відповідно до статті 41 Конвенції, якщо Суд вирішить про порушення його прав, гарантованих Конвенцією, повинен подати для цього окрему заяву.
 2. Заявник повинен надати докладні відомості стосовно кожної вимоги, разом із відповідними документами на їх підтвердження, у термін, визначений для надання заявником зауважень по суті. Виключення з цього правила можливі з дозволу Голови Палати.
 3. Якщо заявник не дотримується вимог, викладених у попередніх пунктах, Палата може відмовити у запиті в цілому чи частково.
 ...»

Отже, Суд вимагає, щоб вимоги були чітко визначені та підтверджувались належними документальними доказами, за відсутності яких Суд може нічого не присудити. Суд також не задовольняє вимоги справедливої сатисфакції, викладені у формулярі заяви, але не надані знову на відповідній стадії розгляду, а також вимоги, надані із запізненням.

III. Подання заяви про справедливу сатисфакцію: вимоги щодо змісту

6. Відповідно до статті 41 Конвенції, справедлива сатисфакція може стосуватися:
- а) матеріальних збитків;
 - б) моральних збитків та
 - в) витрат.

1. Збитки в цілому

7. Необхідно встановити чіткий причинно-наслідковий зв'язок між заявленими збитками та стверджуваним порушенням. Суд не вдовольняється побіжним зв'язком між збитками і стверджуваним порушенням, а також припущеннями про те, що могло б відбутися.

8. Відшкодування збитків може здійснюватися лише тією мірою, якою вони є наслідком встановленого порушення. Суд не відшкодовує збитки, що сталися внаслідок подій чи ситуацій, щодо яких не було встановлено порушення Конвенції, а також за збитки, пов'язані зі скаргами, які були визнані неприйнятними на попередній стадії розгляду справи.

9. Метою призначення Судом компенсації є компенсація заявнику дійсних негативних наслідків порушення (його прав), а не покарання Договірної Сторони, що несе відповідальність за таке порушення. Відповідно, до цього часу Суд вважав недоречним приймати позови про відшкодування збитків, в яких використовуються терміни, такі як "з метою покарання", "злісний", "взірцевий".

2. Матеріальні збитки

10. Щодо матеріальних збитків, правило полягає в тому, що заявник має, мірою можливого, повернутися в стан, в якому він перебував би, якби не сталося порушення, тобто застосовується правило *restitutio in integrum*. Це може включати компенсацію за дійсно понесені збитки (*damnum emergens*) та за втрату чи зменшення майбутньої передбачуваної вигоди (*lucrum cessans*).

11. Довести, що матеріальні збитки є наслідком порушення чи порушень, на які він скаржитися, має заявник. Він повинен надати відповідні документи, які доводять, мірою можливого, не лише наявність, а й суму чи розмір збитків.

12. Зазвичай, призначена Судом компенсація відповідає повному розрахунку збитків. Проте, якщо точно обчислити розмір дійсних збитків неможливо, Суд зробить оцінку на основі наявної в нього інформації. Як зазначено в параграфі 2 вище, існує також можливість, що Суд матиме підстави визнати справедливим призначити суму, меншу, ніж повний обсяг збитків.

3. Моральні збитки

13. Компенсація за моральні збитки, яку призначає Суд, надається для відшкодування нематеріальних збитків, наприклад, за моральні та фізичні страждання.

14. Моральні збитки характеризуються тим, що точно обчислити їх розмір неможливо. Якщо наявність такої шкоди встановлена і Суд вважає, що необхідно надати грошову компенсацію, він зробить оцінку на справедливій основі, зважаючи на стандарти, які впливають з його попередньої практики.

15. Заявникам, які бажають отримати компенсацію за моральні збитки, пропонується вказати суму, яка, на їх думку, була б справедливою. Якщо заявники вважають себе жертвами декількох порушень, вони можуть вимагати загальну суму за всі порушення, про які вони заявляють, або окремі суми щодо кожного порушення.

4. Витрати

16. Суд може призначити відшкодування заявнику витрат, понесених (як на національному рівні, так і під час розгляду справи в самому Суді) у спробі запобігти порушенню чи з метою отримання компенсації після того, як воно сталося. До цих витрат зазвичай відносять вартість юридичної допомоги, судові збори тощо. До них можуть входити витрати на проїзд і проживання, зокрема, для участі в слуханнях, які проводяться Судом.

17. Суд братиме до уваги вимоги тільки щодо тих витрат, які стосуються визнаних ним порушень. Суд відхилить їх, якщо вони стосуються скарг, у яких не буде визнано порушення, або скарг, визнаних неприйнятними. В такому разі, заявникам варто вказувати зв'язок між конкретними витратами та скаргами.

18. Витрати повинні бути дійсними. Тобто, вони мають бути справді сплачені заявником, або ж він має бути зобов'язаним їх сплатити, відповідно до юридичних чи

договірних зобов'язань. Від них віднімаються всі суми, які були виплачені національними органами чи Радою Європи в рамках юридичної допомоги.

19. Витрати мають бути необхідними. Тобто, їх сплата мала бути необхідною для запобігання порушенню чи для отримання компенсації після того, як воно сталося.

20. Їх сума повинна бути обґрунтованою. Якщо Суд визнає їх надмірними, він призначить суму, яка, на його думку, є розумною.

21. Суду мають бути надані докази, такі як докладні рахунки та фактури. Вони повинні бути достатньо детальними, аби Суд міг визначити, наскільки вищенаведені вимоги були дотримані.

5. Інформація про сплату

22. Заявникам слід вказати номер банківського рахунку, на який вони бажають отримати переказ присуджених сум. Якщо вони бажають, щоб окремі суми, наприклад, ті, що були призначені для компенсації витрат, були виплачені окремо, наприклад, безпосередньо на банківський рахунок їх представника, вони повинні це вказати.

IV. Форма призначеної Судом компенсації

23. Якщо Суд призначає компенсацію, вона зазвичай надається у вигляді грошової суми, яку уряд Договірної Сторони повинен виплатити жертві чи жертвам встановлених порушень. Тільки у вкрай рідкісних випадках Суд може розглянути можливість надання вказівки про припинення чи усунення порушення, про яке йдеться. Втім, Суд може, на власний розсуд, запропонувати шляхи до виконання його рішення (стаття 46 Конвенції).

24. Будь-яка грошова компенсація, надана в рамках статті 41 Конвенції, зазвичай визначається в євро (EUR, €), незалежно від того, яка валюта вказана у вимогах заявника. Якщо заявнику треба отримати виплату у валюті іншій, ніж євро, Суд вкаже, щоб призначені суми були переведені в цю валюту за курсом, чинним на день проведення оплати. В момент подання запиту про справедливую сатисфакцію заявник повинен, в разі необхідності, брати до уваги можливі наслідки цих вимог у світлі наслідків переведення сум, вказаних в іншій валюті, в євро чи навпаки.

25. Суд встановлює за власною ініціативою термін для проведення необхідних платежів. Цей термін зазвичай складає три місяці від дати, коли його рішення стало остаточним і обов'язковим для виконання. Суд також призначає виплату пені в разі недотримання терміну, який звичайно відповідає простим відсоткам в розмірі мінімальних відсоткових ставок Європейського Центрального банку за відповідний період, плюс три процентні пункти.